

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Περίφημος ρήτορας και πολιτικός της αρχαίας Αθήνας.

Η ΖΩΗ ΤΟΥ

Ο Δημοσθένης γεννήθηκε στο δήμο της Αθήνας, Παιανία, το 384πχ. Ο πατέρας του ονομαζόταν επίσης Δημοσθένης και είχε δύο εργοστάσια μαχαιροποιίας και κλινοποιίας, κατά συνέπεια ήταν πολύ ευκατάστατος. Η μητέρα του όμως είχε γεννηθεί στην Κριμαία και αυτό έδινε την ευκαιρία στον επί είκοσι χρόνια πολιτικό του αντίπαλο Αισχίνη να τον αποκαλεί "από της μητρός Σκύθης".

Σε ηλικία επτά χρονών ορφάνεψε και οι επίτροποί του σφετερίστηκαν την περιουσία του και παραμέλησαν τη μόρφωσή του. Αλλά ο Δημοσθένης, από τη φύση του φιλομαθής και επιμελής, φρόντισε μόνος του για τη μόρφωσή του. Μαθήτευσε πλάι στο ρήτορα Ισαίο, ο οποίος μάλιστα τον βοήθησε στη μάχη κατά των επιτρόπων του, όταν ενηλικιώθηκε. Μολονότι όμως κέρδισε τη δίκη, οικονομικά δεν ωφελήθηκε, γιατί οι επίτροποι είχαν εξανεμίσει στο μεταξύ την περιουσία του. Για να ζήσει λοιπόν αναγκάστηκε να γίνει λογογράφος, να γράφει δηλ. δικανικούς λόγους για λογαριασμό άλλων.

Τη δόξα του όμως ο Δημοσθένης οφείλει στους πολιτικούς λόγους και στην πολιτική του εναντίον του Φιλίππου Β΄ της Μακεδονίας, ο οποίος, ύστερα από την αλματώδη εξέλιξη και αύξησή του, σχεδίαζε να γίνει αρχηγός ολόκληρης της Ελλάδας. Από φόβο λοιπόν ο Δημοσθένης μήπως η πατρίδα του Αθήνα χάσει την αρχηγία των Ελλήνων, με κάθε τρόπο προσπαθούσε για να ενθαρρύνει τους συμπολίτες του εναντίον του Φιλίππου. Για να ανυψώσει το φρόνημά τους και να τους ηλεκτρίσει, τους υπενθύμιζε διαρκώς τις νίκες των προγόνων στο Μαραθώνα, στη Σαλαμίνα και στις Πλαταιές.

Τον πρώτο "Κατά Φιλίππου" λόγο εκφώνησε το 351. Προσπάθησε από τη μια μεριά να αντιμετωπίσει τους "φιλιππίζοντες" Αθηναίους και από την άλλη να βρει συμμάχους μεταξύ των άλλων πόλεων. Κατόρθωσε πραγματικά να συμφιλιώσει την Αθήνα με τη Θήβα, που μέχρι τότε ήταν άσπονδοι εχθροί, και να οδηγήσει την ενωμένη τους δύναμη στη Χαιρώνεια (338 π.Χ.) κατά του Φιλίππου. Ο Φίλιππος νίκησε, οι Αθηναίοι όμως δε μίσησαν το Δημοσθένη για την καταστροφή που τους προκάλεσε, γιατί γνώριζαν ότι οι ενέργειές του υπαγορεύονταν από τη θερμή και ενθουσιώδη φιλοπατρία του. Το 336 π.Χ., μόλις έφτασε στην Αθήνα η είδηση της δολοφονίας του Φιλίππου, επιχείρησε να ξεσηκώσει τους Έλληνες σε νέα επανάσταση κατά των Μακεδόνων, αλλά η καταστροφή της Θήβας από τον Αλέξανδρο ματαίωσε τα σχέδιά του και για μερικά χρόνια σταμάτησε η δραστηριότητά του.

Το 324 π.Χ. δημιουργήθηκε το ζήτημα του Άρπαλου. Ο ταμίας αυτός του Αλέξανδρου έκλεψε τους βασιλικούς θησαυρούς στα Σούσα και τους μετέφερε στην Αθήνα, όπου φανερά παρακινούσε σε επανάσταση κατά του Αλέξανδρου. Στη δίκη που ακολούθησε κατηγορήθηκε και ο Δημοσθένης ότι ιδιοποιήθηκε ένα μέρος από τα χρήματα αυτά και επειδή κινδύνευε, δραπέτευσε από την πατρίδα του. Μετά το θάνατο του Αλέξανδρου (323) από την εξορία του συνέβαλε σημαντικά στο Λαμιακό

πόλεμο (322). Οι Αθηναίοι νικήθηκαν και καταδιωκόμενος κατέφυγε στην Καλαυρία (Πόρος), στο ναό του Ποσειδώνα. Οι οπαδοί όμως του Αντίπατρου τον κυνήγησαν και εκεί για να μην πέσει στα χέρια τους, ήπιε δηλητήριο και πέθανε, το 322πχ. Σαράντα δύο χρόνια μετά το θάνατό του οι Αθηναίοι του έστησαν χάλκινο ανδριάντα με το πολυθρύλητο επίγραμμα: **Είπερ ίσην γνώμη ρώμην Δημόσθενες είχες, ούποτ' αν Ελλήνων ήρξεν Άρης Μακεδών** (αν η δύναμή σου η σωματική ήταν όση και η πνευματική, ποτέ οι μακεδονικές δυνάμεις δε θα κυριαρχούσαν στην Ελλάδα).

ΟΙ ΛΟΓΟΙ ΤΟΥ

Σώθηκαν 61 λόγοι του Δημοσθένη (15 συμβουλευτικοί, 15 δημόσιοι δικανικοί και 31 ιδιωτικοί δικανικοί), από τους οποίους μερικοί είναι νόθοι, όπως ο Επιτάφιος και ο Ερωτικός.

Οι 11 από τους συμβουλευτικούς λόγους του, τους οποίους απάγγειλε στην Εκκλησία του Δήμου, αναφέρονται στην πολιτική του εναντίον του Φιλίππου και είναι γνωστοί ως **Φιλιππικοί**. Από αυτούς οι τρεις ονομάζονται **Ολυνθιακοί**: σ' αυτούς συμβουλεύει τους Αθηναίους να τρέξουν να βοηθήσουν την Όλυνθο που πολιορκείται από το Φίλιππο (349πχ): τέσσερις **Κατά Φιλίππου** (351πχ, 344πχ, 341πχ), **Περί Ειρήνης** (346πχ), **Περί Αλονήσου**, **Περί των εν Χερσονήσω** (341πχ) και **Προς την επιστολήν Φιλίππου**.

Από τους δημόσιους δικανικούς σπουδαιότεροι είναι ο **Προς Λεπτίνην** (355πχ), ο **Κατ' Αριστοκράτους** (352πχ), ο **Κατά Μειδίου** (348πχ). Ο καλύτερος όμως από τους λόγους του θεωρείται ο **Περί του στεφάνου**, που αποτελεί απολογία, με την οποία υπερασπίζει όλη του την πολιτεία και αντιμετωπίζει τον Αισχίνη σε μια γιγαντιαία αναμέτρηση. Ο δικαστικός αυτός αγώνας άρχισε το 337πχ και η υπόθεσή του με λίγα λόγια έχει ως εξής: ο Κτησιφώντας είχε προτείνει να στεφανωθεί ο Δημοσθένης με χρυσό στεφάνι για τις υπηρεσίες του προς την πόλη. Ο Αισχίνης όμως κατάγγειλε ως παράνομη την πρόταση και άρχισε μια δίκη, που κράτησε πολλά χρόνια, γιατί διακόπηκε από τη δραστηριότητά του Μ. Αλεξάνδρου στην Ελλάδα και την Ασία. Το 330πχ επαναλήφθηκε η δίκη και κέρδισε ο Δημοσθένης. Ο Αισχίνης τώρα έπρεπε ή να πληρώσει 1.000 δραχμές πρόστιμο ή να εξοριστεί. Προτίμησε το δεύτερο και έτσι απαλλάχτηκε ο Δημοσθένης από έναν ισόβιο σχεδόν πολιτικό αντίπαλο.

ΤΟ ΥΦΟΣ ΤΟΥ

Η περίοδος των λόγων του δεν είναι σχοινοτενής, όπως του Ισοκράτη, ούτε πολύ σύντομη, όπως του Λυσία, αλλά βρίσκεται ανάμεσα στους δύο. Εκείνο που χαρακτηρίζει τους λόγους του είναι το ύψος και η "δεινότης", δηλ. η θαυμαστή δύναμη του λόγου, που συναρπάζει το νου και εξεγείρει τα πάθη.

Με τα πλεονεκτήματα αυτά, που τα λαμπρύνει ο ευγενικός του ενθουσιασμός για την ελευθερία και η φλογερή λατρεία για την πατρίδα, συνάρπαζε τότε ο μεγάλος ρήτορας τους συμπολίτες του. Αλλά και τώρα ακόμη ηλεκτρίζει και συναρπάζει τον αναγνώστη.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥ

Η υπερβολική, μέχρι πάθους, αγάπη του Δημοσθένη για την Αθήνα, που τον οδήγησε σε μια τυφλή πολεμική κατά της μακεδονικής δυναστείας, η οποία με τη διάδοση του ελληνισμού εκπολίτισε την Ασία και την Αίγυπτο, με τα σημερινά μέτρα κρίνεται στενή και μυωπική. Κανείς όμως δεν μπορεί να αμφισβητήσει τη φιλοπατρία και την ανυστερόβουλη προσήλωση του Δημοσθένη στο ιδανικό της ελευθερίας. Από την άποψη αυτή αποτελεί λαμπρό υπόδειγμα και πρότυπο για μίμηση.

Τέλος θα ήθελα να προσθέσω ότι παρόλη τη ρητορική του ικανότητα, η παράδοση θέλει το Δημοσθένη να έχει ένα γλωσσικό πρόβλημα, να μη μπορεί να πει το γράμμα Ρ. Ακόμα κι αν είναι αλήθεια, αυτό δε φάνηκε να πτόησε το μεγάλο μας ρήτορα και φιλόσοφο. Έτσι, ο Δημοσθένης σήμερα θεωρείται όχι μόνο ο μεγαλύτερος ρήτορας των αιώνων, αλλά και ο διαπρεπέστερος κήρυκας της εθνικής αξιοπρέπειας και ελευθερίας.